

Parakh

Research Journal Deptt. of Punjabi
Language & Literature
Lahore College for Women University Lahore
(Pakistan)
Vol: 6, July.- Dec. 2021, PP

پارکھ

تحقیقی مجلہ شعبہ پنجابی زبان و ادب
لاہور کالج برائے خواتین یونیورسٹی لاہور (پاکستان)
جولائی - دسمبر 2021ء، مسلسل شمارہ 12

☆ قیصر زمان ورک

میاں جان محمد دے اُن چھپے دوہڑے

Abstract

Mian Jaan Muhammad is one of the classical poets of the Punjabi language. He has been mentioned by Mian Muhammad Bakhsh amongst the other top tier poets of Punjabi language in his book "Saif-ul-Malook". He has written a variety of verses including Dohray, Qisa Mirza Sahiban, Heer Ranjha, Vichora Diharry and See Harfi Dholla. Unfortunately, most of Mian Jaan Muhammad's works could not be published and got lost with the passage of time. However, the writer has been fortunate enough to collect some of his poetry and life history from various sources including peoples' diaries and oral recitations. This collection is being presented in this article.

ہک کوئی جان محمد ہو یا رسلے سخن سناندا
دوہڑا اوس داموئے دلاں نوں جان محمد پاندا

میاں جان محمد اٹھارویں صدی وچ پنجابی زبان تے ادب دے اُچ کوٹی دے شاعر نیں جیہناں دے شاعری لوکائی وچ بہوں مشہور سی اوہناں دانسی سا نگا ورک قبیلے نال اے اوہناں دے وڈے پند ہونیکے ضلع شیخوپورہ دے رہن والے سن۔ اوہناں دے پیو میاں انور علی لویرے میاں ولی محمد دی درسگاہ وچ پڑھن آئے میاں ولی محمد دی بھین نال ویاہ کر کے ایٹھوں دے ای ہور یہہ۔ میاں انور علی اپنے زمانے دے وڈے عالم تے استاد سن میاں ولی محمد دی پند لویرے وچ درسگاہ سی جہدے وچ دور دور توں پڑھیار پڑھن آوندے سن۔ لویرے حافظ آباد توں پندرہ کلومیٹر دور حافظ آباد نوشہرہ ورکاں روڈ دے دکھن ول اے۔ میاں جان محمد دے جنم ورھے بارے کجھ پکا پیداپتہ نہیں پر اوہناں دے خاندان دے اکثر لوکاں 1752 دسیا۔ جنم پند لویرے کلاں تحصیل تے ضلع حافظ آباد وچ ہویا مڈھلی تعلیم پند لویرے والی درسگاہ توں حاصل کیتی تے فیر اعلیٰ تعلیم لئی دہلی یاں قصور ٹر گئے کیوں جے اُس زمانے وچ قصور دے مخدوماں دی درسگاہ دے چرچے دور دور تک سن دور دراز یوں توں پڑھیار او تھے پڑھن آوندے سن اسے درسگاہ توں وارث شاہ تے بلھے شاہ ہوراں تعلیم حاصل کیتی۔ وارث شاہ داپند جنڈیالہ شیر خان میاں جان محمد دے پند لویرے توں صرف 32 کلومیٹر دور اے اوہناں دے وڈے وی ضلع شیخوپورہ دے واسی سن اوہناں دی شاعری وچ بلھے شاہی رنگ وی نمایاں اے۔ سید سبط الحسن ضنیغ لکھدے نیں:

”(میاں جان محمد) ایہناں دو ہڑے لکھے ہن تے بڑے زوردار ایہناں دا

اک مشہور مصرعہ اے، جان محمد اتوں ہور ہو کوڈی تینوں وٹا مول نہ لگے،

ایہہ مصرعہ سید بلھے شاہ دے کلام وچ ملدا اے۔“ (1)

اوہناں دا ویاہ جلاپور بھٹیاں ضلع حافظ آباد دے پند ماتھ وچ ہویا ایہہ پند دریاے چنھاں دے کنڈھے اے اوہناں دے پنج پتر سن جیہناں وچوں تن دی اولاد ہوئی اوہناں دے پتراں دے ناں میاں شمس الدین، میاں محکم الدین، میاں شرف الدین، میاں فتح الدین تے میاں شہاب الدین نیں، پتر شہاب الدین دی موت جوانی وچ ای ہو گئی پنجواں پتر فتح الدین مجذوب سی باقی تن دی اولاد ہوئی جیہڑی اج وی پند لویرے ضلع حافظ آباد تے پند ہونیکے ضلع شیخوپورہ وچ آباد اے۔ جدوں میاں جان محمد شعور دی اکھ کھولی او دوں علاقے اُتے شکر چکیہ مسل دے سردار مہاں سنگھ دا جو بن، اوہناں دے مہاں سنگھ نال بڑے چنگے تعلقات سن مہاں سنگھ اوہناں دا معتقد سی، لویرے وچ

مشہور اے کہ رنجیت سنگھ اوہناں دی دعا نال جمیا، مہاں سنگھ دے مرن گروں رنجیت سنگھ تے اُس دی محبوبہ رانی موراں وی میاں صاحب دی معتقد سی جدوں رنجیت سنگھ تخت سنبھالیا تے کجھ چر پچھوں ہو گیا آپ دادر بار راجہ رنجیت سنگھ بنوایا تے دربار دے نال اک بارہ دری وی بنوائی میاں جان محمد دے وصال توں بعد رانی موراں ہر جمعرات دربار اُتے آوندی تے لنگر وند دی رنجیت سنگھ تے رانی موراں نے کجھ خط میاں جان محمد دے پتر میاں شمس الدین دے ناں لکھے جیہڑے آج وی میاں جان محمد دے دربار دے سجادہ نشین میاں احمد الحسن ورک کول موجود نیں۔ کجھ خط میاں احمد الحسن کولوں لے کے ترجمے واسطے ڈاکٹر ناصر شعبہ فارسی پنجاب یونیورسٹی نوں ترجمے لئی دتے پر کجھ چر بعد اوہناں دسیا کہ میرے کولوں اُوہ خط گواچ گئے نیں اوہناں دی فوٹو کاپی موجود اے۔

میاں جان محمد اُچ کوٹی دے مان یوگ پرسدھ پنجابی شاعر تے صاحب کرامت صوفی تے ولی اللہ سن اوہناں دی وڈیائی تے اولیائی اوہناں دی شاعری اے۔ اوہناں دا کلام اوہناں دی اولاد نے چھاپن دی کوشش نہ کیتی جس پاروں ڈھیر کلام ویلے دی تہہ تھلے دب گیا جیہناں نوں زبانی یاد سی اوہ مر رہے نیں جیہناں کاغذاں تے اوہناں شعر لکھے اوہ اوہناں دے وارثاں متبرک خیال کر کے قبرستان وچ دب دتے۔ آج اوہناں دے ٹاویں ٹاویں شعر لہجہ دے نیں جیہناں نوں اکٹھیاں کر کے سامنے لیا ون داماں اے۔ لویرے اک لائبریری وی سی جیہنوں میاں جان محمد دی لائبریری آکھیا جاندالیں وچ عربی فارسی دیاں ان گنت کتاباں سن جیہڑیاں میاں جان محمد دے پڑپوترے میاں خیر الدین دے دور تک رہیاں پر اولاد دی غفلت تے لا پرواہی پاروں لائبریری مُک گئی ہُن صرف چند پرانے ورقے موجود نیں جیہناں توں لائبریری دی وڈیائی دا گوڑ لایا جاسکدا اے۔ میاں جان محمد نے قصہ ہیرا، نجھا، مرزا صاحبان، ڈھولا، ہی حرنی وچھوڑا دن تے دوہڑے لکھے اوہناں دے دوہڑے بہت مشہور ہوئے جہناں دی سلاہنا پنڈت کالی داس توں لگ کے میاں محمد بخش صاحب تک نے کیتی پنڈت کالی داس نے پنج دوہڑے چرخہ نامہ وچ چھاپ کے چیلنج کیتا سی کہ ایہو جیہا اک دوہڑہ لکھن والے نوں پنج سو روپیہ انعام دتا جاوے گا۔ سید سبط الحسن ضیغم لکھدے نیں:

”گو جرنوالہ دے مہان شاعر پنڈت مان سنگھ کالی داس گو جرنوالیا نے

ایسے میاں جان محمد دے پنج دوہڑے چھاپ کے چیلنج کیتا سی کہ اوہناں

دوہڑیاں وچوں کسے اک دوہڑے دی پدھرتے صرف اک دوہڑہ لکھن

و اے نوں پنج سو روپیہ انعام دتا جاوے گا پر ایہہ پنج آخر تیکر چیلنج ای رہیا
تے پنڈت مرحوم کولوں پنج سو روپیہ دی مالی کوئی وی نہ جت سکيا میاں جان
محمد دے دوہڑے ایجیہے پتھر سن کہ ہر شاعر اگے ددھدا پتھرنوں دیکھدا پھر
پتھرنوں چم کے پچھلے پیریں پچھا نہہ پرت جاندا۔“ (2)

میاں محمد بخش ہو راں میاں جان محمد دی شاعری نوں پرکھ دی کسوٹی اُتے پرکھ دیاں سیف الملوک وچ لکھیا:

بک کوئی جان محمد ہو یا رسلے سخن سناندا

دوہڑہ اوس دا موعے دلاں نوں جان محمد پاندا

کوئی کوئی دوہڑہ آکھ سُنایا ہو ر کسے مستانے

اُوس دا وی ہر تیر محمد گلد ا وچ نشانے (3)

میاں محمد بخش تے میاں جان محمد دا زمانہ بھاویں اک نہیں سی پر میاں محمد بخش میاں جان محمد تے اونہاں دے
خاندان نال خصوصی محبت رکھ دے سی پنڈت واسیاں بزرگاں کولوں سُنیا کہ میاں محمد بخش اپنے اچ گوئی کتاب سیف
الملوک میاں جان محمد دے دربار اُتے بیٹھ کے لکھی تے میاں محمد بخش میاں جان محمد دے دربار دے نال بنی بارہ دری
وچ مختلف اڈاؤں وچ سیف الملوک دے شعر سناندے لوکاں دی وڈی تعداد سیف الملوک میاں محمد بخش دی
زبانی سنن لئی ایس محفل دا حصہ بندے۔ سید سبط الحسن ضیغم ہوری سیف الملوک میاں جان محمد دے دربار اُتے بیٹھ
کے لکھن نال اتفاق نہ کردیاں لکھدے نیں:

’لویرے وچ مشہوری کہ میاں محمد بخش ہو راں سیف الملوک میاں جان محمد

دی قبر تے بہہ کے رچی سیف الملوک پڑھن توں ایہہ گل غلط ثابت

ہوندی اے کیوں جے ایہہ غیر فانی شاہکار جے میاں جان محمد دی قبر تے

بہہ کے لکھدے تے فیرانج نہ لکھدے کہ:

بک کوئی جان محمد ہو یا رسلے سخن سناندا

دوہڑہ اوس دا موعے دلاں نوں جان محمد پاندا“ (4)

میاں محمد بخش دی لویرے آون تے سیف الملوک مخفلاں وچ سنان دی شہادت پکی اے۔ سبط الحسن ضیغم نال اتفاق کیتا جاسکدا اے کہ اونہاں سیف الملوک میاں جان محمد دی قبر اُتے بہہ کے نہیں رچی، کیوں جے سیف الملوک صرف تیتی سال دی عمر وچ لکھی تے پنجاب داسفراوہناں سیف الملوک مکمل کرن توں بعد شروع کیتا۔ میاں محمد بخش جس ویلے سیف الملوک لکھ رہے سن اُس ویلے اُوہ میاں جان محمد دی شاعری توں خوب واقف سن پر لویرے تشریف نہیں سی لیائے جدوں سیف الملوک مکمل کرن توں بعد پنجاب دے سفر تے نکلے تے اُوہ میاں جان محمد دی روحانی شخصیت دے باطنی فیض تے برکتاں حاصل کرن لئی لویرے کلاں تحصیل تے ضلع حافظ آباد اپڑے۔ میاں جان محمد دے دربار نال بنی بارہ دری وچ ڈیرہ لایا اُس ویلے میاں جان محمد دے دربار دے سجادہ نشین اوہناں دے پڑپوتے میاں خیر الدین ذیلدار جیہڑے علمی تے ادبی شخصیت دے نال نال نیک، ہمدرد، مہمان نواز، تے انسانیت دی چاہ کرن والے سن، اوہناں دے جمن ورھے بارے ریکارڈ نہیں ملیا اوہناں نوں جاگیر داری 1853 عیسوی وچ لہبی سند جاگیر قلمی موجود اے انگریز اسسٹنٹ کمشنر رائے گوپال داس دا اک خط جیہڑا 19 اپریل 1881 نوں لکھیا گیا وچ اونہاں نوں اونہاں دے چنگے سبھا پاروں افغانستان وچ لڑائی وچ اپانج ہُن لوکاں افراد دی مالی مدد لئی آکھیا گیا چھٹی اج وی سجادہ نشین میاں احمد الحسن کول موجود اے۔ میاں محمد بخش دی میاں خیر الدین ذیلدار نال ہوئی ملاقات گورھ یاری وچ بدل گئی میاں محمد بخش میاں جان محمد دے دربار اُتے سلام کرن تے میاں خیر الدین ذیلدار نال ملاقات لئی اکثر لویرے جاندے بارہ دری دے اندر علمی تے ادبی مخفلاں ہوندیاں جیہناں وچ میاں محمد بخش سیف الملوک پڑھ کے سناندے اپنی شعرا آفاق کتاب سیف الملوک میاں خیر الدین ذیلدار دی خواہش تے ایما اُتے چھوائی ایس کتاب دی چھپائی اُتے آیا خرچہ میاں خیر الدین دتا۔ سیف الملوک دا ایہہ نسخہ 2017ء وچ پروفیسر سعید احمد لندن دی اک لائبریری توں لہجے کے چھاپیا اے ایس پہلے نسخہ دے بیرونی صفحے اُتے لکھیا اے ،، حسب فرمائش میاں خیر الدین ذیلدار ساکن موضع لویرا تحصیل حافظ آباد ،، ایہہ نسخہ در مطبع مصطفائی لاہور توں چھپیا جس دی طباعت امیر الدین تے شرف الدین ملک ساکن جہلم نیں کیتی کتاب دے فلیپ وچ سعید احمد ہوراں لکھیا اے:

”حضرت میاں محمد بخش صاحب کی مقبول عام شاہکار تصنیف قصہ کمال،، سیف الملوک و بدیع الجمال،، شائع کردہ مطبع مصطفائی لاہور راقم

کی تحقیق کے مطابق وہ پہلا نسخہ ہے جو حضرت میاں صاحب نے
 1286 ہجری (1886 سن عیسوی) کو میاں صاحب خیرالدین ذیلدار
 ساکن موضع لوریا حافظ آباد (گوجرانوالہ ڈویژن) کی فرمائش پر لاہور سے
 چھپوایا تھا۔ (5)

میاں محمد بخش صاحب نیں لویرے پنڈ دے لوکاں دی مہمان نوازی تے آدر بھاہ توں متاثر ہو کے پنڈ دے
 لوکاں بارے شعر لکھے / سناے جیہڑے پنڈ دے لوکاں نوں اِنج وی یاد نیں ایہہ شعر آپ دی لویرے پنڈ دے لوکاں
 نال محبت تے پیار دامونہہ بولد اثبوت نیں۔

ذ رہ محبت نے کھچ کیتی پھیرا وچ لوریاں پا چلے
 ڈٹھاجے تے حُسن داباغ کھڑیاں دن خیر دے تن لنگھا چلے
 بھور باس نے آن اداس کیتا گلاں راس بے راس سنا چلے
 جوتی رام پر ب دیال تائیں فقیر ست ناں سنا چلے
 اک دودھ پیا کے کرن راضی اک ماس کھوان بٹیریاں دے
 کوئی لکھ رقعے پرچاوندے نیں دل پر دیسیاں کھڑیاں دے
 مرد ہو کے کرن نہ غرض پوری انصاف نہ میرے پھیریاں دے
 خیرالدین دی خیر محمد بخشاواہ واہ ڈٹھے نے یار لوریاں دے

دوہڑیاں تو اڈ میاں جان محمد نیں قصہ مرزا صاحبان تے قصہ ہیرا رنجیا اوہناں دے قصے مرزا صاحبان
 ں بارے علاقے وچ کئی زبانی شہادتیں نیں قصے مرزا صاحبان دا ذکر شرافت نوشاہی ہوراں اپنی کتاب شریف
 التواریخ وچ کیتا تیجی جلد حصہ اول صفحہ 93 تے حافظ برخوداردے قصہ مرزا صاحبان دا ذکر کردیاں لکھدے نیں:

”یہ قصہ آپ نے 1106 ہجری 1664 عیسوی میں نظم کیا اس کے متعلق
 میاں جان محمد ساکن لویرے اپنے قصہ مرزہ صاحبان میں لکھتا ہے:

باراں سے چھ درہیاں ہجرت سن کچھان

ایہہ قصہ صاحبان کھل دا حافظ لکھیا جان (6)

اوہ 5 جنوری 1974ء نوں میاں جان محمد بارے جانکاری لین لویرے اڑے اوہناں دے کاغدان وچوں
ہیر دا نسخہ نکلیا جیہڑا بیتاں وچ سی۔ اگلے پچھلے ورگے نہیں سن۔ دوہڑے کجھ کاغذاں تے لکھے اوہتوں پتا لگا کہ میاں
جان محمد نے مرزا صاحبان لکھیا تے قلمی نسخہ وی۔ سید سبط الحسن ضیغم لکھدے نیں:

”اک واری فیرویرے جان دا موقع ملیا سجادہ نشین میاں غلام دستگیر کول وی

میاں جان محمد لویرے دا مرزہ صاحبان وکھیا جیہڑا میاں جان محمد دی رچنا

اے۔ (7)

میاں جان محمد دے قصہ مرزہ صاحبان بارے زبانی شہادتیاں توں اڈ سید سبط الحسن ضیغم دے مضمون تے
شرافت نوشاہی دی کتاب وچ ذکر اے سبط الحسن ضیغم ایہہ قلمی نسخہ ویکھیا تے شرافت نوشاہی صاحب نے پڑھیا ایس
وچوں شعر لکھے ایس توں اڈ کوئی حوالہ نظر نہیں لنگھیا ایہہ قصہ میاں جان محمد دے باقی کلام ویلے دی تہہ تھلے دب
گئے۔ میاں جان محمد دی ہیر کلا دا نمونہ اے پر افسوس ایس دا مکمل قلمی نسخہ نہیں مل رہیا کجھ پائے پرانے ورقیاں نوں اکٹھا
کر کے مشتاق احمد چیمہ شریف کجھای دی نگرانی وچ ایم۔ اے دے مقالے وچ شامل کیتا ایس قصے دی وڈیائی دا
اندازہ لایا جاسکدا اے:

لوکاں بھانے ڈولی دسدی میں بھانے ایہہ پھاہی

باجہ ماہی میں انج وچ ڈولی جیوں جل باجھوں ماہی

کھیڑیاں بھانے شادی ہوئی میری حق تباہی

پر جان محمد پیا وچھوڑا میں ہُن کجج وواہی (8)

میاں جان محمد ولی کامل تے صوفی انسان سن اوہناں دی تعلیم توں متاثر ہو کے بے شمار لوک آپ دے مُرید تے معتقد ہو
گئے۔ اوہناں دی وفات 1220 ہجری بمطابق 1805 عیسوی ہوئی مزار اُتے وفات 1220 ہجری ایس طرحاں لکھی
ہوئی اے:

ہادی راہ ہدایت عالم علم الیقین
 نور انور جان محمد واصل حق الیقین
 سال ہجری مصرعائی آخر بخوانی اے عزیز
 غم جے دارد کس کی ساز و پیشوائے شمس الدین (9)

میاں جان محمد ہور اں داعر س مبارک ہاڑھ دی دوجی جمعرات نوں منایا جاندا اے ایہہ عرس ہُن میلے دارنگ
 وٹا گیا اے ایس موقع اُتے ہزاراں دی تعداد وچ عقیدت مند آوندے تے میلے دی رونق دا حصہ بن دے نیں۔
 میاں جان محمد اٹھارویں صدی دی جم پل سن اُوہ سمدے سرکڑھویں ولی اللہ تے منے پرمنے شاعر سن پنڈت کالی داس
 تے میاں محمد بخش ورگے اُچ پدھر دے شاعر جیویں اوںہاں دی شاعری وڈیائی اے ایس توں سچ سبھا پتہ لگدا اے کہ اُوہ
 نرے کلا دی اُچی ٹیسی اُتے ای ناہن بیٹھے ہوئے سگوں لوکاں وچ دی اوںہاں دی شاعری مقبول سی اُچ پدھر دی شاعری
 دی سانہ نہ ہو سکے پاروں ویلے دی تہہ تھلے دب گئی اج اوںہاں دے ٹاویں ٹاویں شعر لبھ دے نیں کجھ چھپے قلمی پاٹے
 پرانے ورقیاں توں اکٹھے کیتے دوہڑے۔

اُن چھپے دوہڑے

میرا تن مجولہ داغ کی برہوں ویکھ چوہڑا ہو جئے
 دے دے وٹے پیٹھ لے پیراں دے لئے مُنگلی سرکے
 مُنج جیہی ہو رہیاں نکى میرا جے خیال نہ چھٹے
 جان محمد اپرنت دا خطرہ مت دتھانکلیاں ترے

میرا تن دوکان برہوں چڑھو امینوں مل مل کھنڈ چڑائے
 پکڑبا ہوں ہوا مارے پیڑے میرا نیر نہ پڑ سوکائے
 سولاں دے وٹے تے دکھاں دی ششکر مینوں دوکھی نوں دکھ سہائے
 جان محمد اہور ہیاں گندی جانی اے انگ نہ لائے

میرا تن دوکان روں روح کر کے دیکھ برہوں نیچان کسائے
 درد تاڑا میری تندی تندی گس گس سٹاں لائے
 کر کر ذرہ تے ول ول گوڑے کئی لچھے گھٹ اڈائے
 جان محمد اکرتیں تیں رہیاں ابے دلبر مہر نہ آئے

تن میرے وچ چھلتر پے گئی کوئی دل دا محرم پٹے
 کئی ہنیر نے کئی مہو چنے لکھ جمور تڑے
 کئی ملاں تے کئی ملوانے پڑھ پڑھ علم ٹکھٹے
 جان محمد امیل جانی نوں تے جان عذابوں چھٹے

میرا چک سریر دل تیر کیتس برہوں دے دے لتاں واہے
 درد بھانڈے کرفر تو فرقی شوقوں گا لا لاہے
 دکھ تھتھواتے سول کنیر اکہ ڈاھے اک بناہے
 جان محمد اوکھ گھاڑو گھڑ دا جیوں دل اُسدا چاہے

پڑہان سے کچھ حاصل ہووے اس پڑھنے سانوں پُٹیا
 کر مطالعہ تے جانس جالیا وکھ قضیہ کُٹیا
 راہ پیاں داراہ ونجا سو پھڑا وچھڑ بیلے سٹیا
 جان محمد ادم ونجا ون اورک کج نہ کھٹیا

جاں دم پلے تے تاں کم چلے تیرا خادم عالم سارا
 ویکھ نعمت لوگ کرن خوشامد تے لگاہیں بہت پیارا

بھکھا ہو یوں تے دُکھی ہو یوں تینوں کوئی نہ دے اُدھارا
جان محمد! وقت مصیبت دے تیتھوں ہر کوئی پھڑے کنارہ

چاہ میری بھٹھ چاہ پئی جے چاہ من ٹھار نہ چاہے
عرض میری کجھ فرض نہ اُس تے جے نال ضرور نہا ہے
کار میری درکار نہ اُس تے جے کرلو بہہ لبہا ہے
پر جان محمد! اوتھے بے پرواہی جے چاہے تے پار لنگہا ہے

بت کولوں روح و دیامنگد امینوں بنی مصیبت بھاری
دوہاں جہیاں رل مجلس کیتی ہُن بھنگ پیانچ یاری
ڈاڈھے ٹکن نہ دیندے اتھے اک گھڑی مصیبت ساری
جان محمد! ت کردا تر لے جے فیملیس اک واری

آپے داتوں آپے ویری دوس دھیرن ہو رکینوں
اُوہ دشمن تیرا سجن جاتوں جیہنوں
اُٹھیا ویر من دے وچوں ہُن رکھاں دوست تینوں
جان محمد! کیہ کرسیں جے میں نہ جاتا میں توں

تیرے گلوچہ تسمی تے وچ مصحف مونہہ تھیں کرنا ایں اللہ
اللہ دیکھے کسے نہ لیکھے لوکاں تھیں کرنا ایں پلا
خلقت سیتی کریں خوشامد خالق تھیں نہیں ڈردا
جان محمد! پھڑ راہ رُبانا ججو توڑ مکردا

جو کوئی ایس دنیا تے آیا راضی کوئی نہ دے
 جتھول جائے جُھرنا چھکھنا پوندے غم دے قصے
 تانا موت تے پیٹا غم دا کیا پسے کیا چسے
 جان محمد اے دنیا غم دی بھاجی کیا ڈاڈھے کیا لے

وکیجھ جنجو کفار کیوں ہونا ایں بہتا غصے
 ترے سے سٹھ جنجو تیرے اندر جورگاں وچہ جُسے
 تیرا جنجو ڈاھڈا ہوسی کہو بان مول نہ کھسے
 جان محمد اتاں تروٹے جنجو جا اپنا آپ بھی گھسے

حوالے

- 1- سبط الحسن ضیغم، سید، میاں جان محمد و رک لویرے (مضمون) مشمولہ مہینہ وار پنچم، لہور، فروری 2002، ص 63، 64
- 2- سبط الحسن ضیغم، سید، میاں جان محمد و رک لویرے (مضمون) مشمولہ، مہینہ وار پنچم، ص 63
- 3- سعید احمد، پروفیسر، (مرتب)، سیف الملوک و بدیع الجمال، راولپنڈی، آس امید پبلیکیشنز، 2017، ص 364
- 4- سبط الحسن ضیغم، سید، میاں جان محمد و رک لویرے (مضمون) مشمولہ، مہینہ وار پنچم، ص 66، 67
- 5- سعید احمد، پروفیسر، (مرتب)، سیف الملوک و بدیع الجمال، اندرونی فلیپ
- 6- شرافت نوشاہی، شریف التوارخ، جلد سوم حصہ اول گجرات، ادارہ معارف نوشاہیہ، ص 93
- 7- سبط الحسن ضیغم، سید، میاں جان محمد و رک لویرے (مضمون) مشمولہ، مہینہ وار پنچم، ص 74
- 8- مشتاق احمد چیمہ، میاں جان محمد (لویرے والا)، مقالہ برائے ایم۔ اے (لاہور مملوکہ پنجاب یونیورسٹی)، ص 77
- 9- حمید الدین وسیر، میاں، بیاض، مملوکہ حکیم ثناء اللہ وسیر